

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»**

Коротун Євгенія Володимирівна

**Розвиток зовнішньої торгівлі України та Європейського Союзу
в умовах Угоди про Асоціацію**

Спеціальність 8.03050301 - Міжнародна економіка

**Автореферат
магістерської роботи**

Науковий керівник:
д.е.н., професор
Серебренніков Б.С.

Київ – 2017

Магістерська робота є рукопис.

Робота виконана на кафедрі міжнародної економіки Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» імені Ігоря Сікорського Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор **Серебренніков Богдан Сергійович** Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», професор кафедри міжнародної економіки

Захист відбудеться 17 січня 2017 р. о 9:00 на засіданні спеціалізованої вченої ради у Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут» за адресою: 03056, м. Київ, просп. Перемоги, 37, корпус 1, аудиторія 026.

З магістерською роботою можна ознайомитись у Науковій технічній бібліотеці ім. Г. І. Денисенка Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» за адресою: 03056, м. Київ, пр. Перемоги, 37.

Автореферат розісланий 13 січня 2017 р

В.о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради

В.М. Марченко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах економічної кризи та падіння темпів економічного розвитку як експорту так і імпорту потрібне забезпечення позитивного сальдо торгівельного балансу. Угода про Асоціацію створює нові інституційні умови для розвитку торгівлі та несе в собі низку ризиків та можливостей в розвитку торгівлі між Україною та Європейським Союзом, що з обох боків розкриває можливості для взаємовигідної співпраці. Угода про Асоціацію кардинально міняє умови конкурентного середовища, як внутрішнього так і зовнішнього, створює нові стандарти торгівлі (регламенти, стандарти, серифікації і т.д.). Це створює виклики для українських компаній, що потребує відповідного відпрацювання та дослідження, визначення цих викликів та завдань та їхнього виконання. Необхідно оцінити вплив від підписання цього документу на економіку України, зовнішню торгівлю держави та сформулювати його практичну користь для українського бізнесу в умовах євроінтеграційних процесів.

Важливим фактором впливу залишається Російська Федерація, що раніше займала роль ключового стратегічного та торгівельного партнера України, а на даний момент здійснює збройну агресію проти нашої держави. Дана ситуація призвела до переорієнтації каналів збуту українських виробників зі східного на західний напрямок, пошук альтернативних джерел сировини та фінансування. Завдяки Угоді про Асоціацію можна стверджувати, що український основну увагу буде приділяти завданню виходу на європейські ринки, через їх географічну близькість, наявність значних фінансових ресурсів та потужного сегменту споживання.

Співпраця з країнами ЄС вимагає роботи за правилами Європейського Союзу, технічного переоснащення виробництва, відповідність його європейським стандартам. Над цими викликами мають спільно працювати держава, в частині законодавства і регламентації, та бізнес, в сфері імплементації та реального переоснащення виробництва.

Таким чином, дослідження процесів та наслідків підписання Угоди дозволить правильно зорієнтувати напрям української зовнішньої торгівлі, визначити отримані конкурентні переваги та поживати торгівлю з країнами Європейського Союзу.

Питанням дослідження розвитку зовнішньої торгівлі України займалися наступні зарубіжні та вітчизняні вчені: Жаліло Я.А., Базилук Я. Б., Майкл Портер, Мануель Джонсон, Єщенко И.С, Палкім Ю.І., Мілтон Фрідман, Юрій С.І., Федосов В.М., Циганкова Т. М., Павленко І.І., Варяниченко О.В., Навроцька Н.А, Лебедева С. Н., Осипов В.М., Алябаєва Д., Кочевой М.М., Кісельов А.П., Ковтун Н.В., Бабірад-Лазунін В.О. та інші.

Метою дипломної роботи є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій для забезпечення розвитку зовнішньої торгівлі України в умовах Угоди про Асоціацію з ЄС.

Відповідно до поставленої мети було визначено і вирішено наступні **завдання**:

- сформулювати основні напрямки поглиблення співпраці між Україною та країнами ЄС;
- визначити нові інституційні умови для розвитку зовнішньої торгівлі в контексті Угоди про Асоціацію України та країни ЄС;
- ідентифікувати потенційні можливості та загрози для розвитку торгівлі між Україною та країнами ЄС;
- проаналізувати тенденції економічного співробітництва та торгівлі Україна – ЄС;
- проаналізувати вплив Угоди про Асоціацію на зовнішню торгівлю України на прикладі ринку будівельних матеріалів;
- дослідити конкурентні переваги товарів та послуг України у порівнянні з країнами ЄС;
- визначити сильні та слабкі сторони конкурентоспроможності України на європейському ринку;
- удосконалити систему стандартизації та технічної регламентації продукції України для відповідності їх із стандартами ЄС.

Об'єктом дослідження є процеси зовнішньої торгівлі України.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні засади розвитку зовнішньої торгівлі України в умовах Угоди про Асоціацію з ЄС.

Методологія дослідження Теоретичною та методологічною основою дипломної роботи є наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених в галузі дослідження особливостей економічної співпраці та інтеграції. У роботі використовувались загальнонаукові та спеціальні методи дослідження економічних процесів і явищ. Із загальнонаукових методів застосовано: абстрактно-теоретичний, діалектичний, SWOT-аналіз, аналізу і синтезу та інші, які були використанні при узагальненні теоретико-методологічних положень.

Інформаційну основу роботи складають фундаментальні положення економічної теорії, наукові посібники з зовнішньої торгівлі, статистична інформація Державного комітету статистики та Світового Банку, законодавча база, матеріали наукових публікацій.

Наукова новизна роботи полягає у поглибленому дослідженні впливу Угоди про Асоціацію Україна – ЄС на зовнішню торгівлю України будівельними матеріалами. Положення наукової роботи, що складають її новизну і виносяться на захист, полягають у наступному:

- досліджено тенденції економічної співпраці між Україною та ЄС на ринку будівельних товарів після впровадження Глибокої та всеосяжної Зони Вільної Торгівлі між Україною та ЄС;
- конкурентоздатності українських будівельних матеріалів на ринку Європейського Союзу;
- оцінено вплив положень Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС на позиції українських будівельних матеріалів на європейському ринку;
- сформульовано сучасну проблематику зовнішньої торгівлі України.

Практична значущість роботи. Сформульовані в магістерській роботі твердження та висновки можуть бути використані для оптимізації державної політики в сфері зовнішньої торгівлі в частині відстоювання національних інтересів з розвитку економіки країни.

Отримані результати роботи, які мають практичне значення, полягають у наступних положеннях:

- запропоновано рекомендації щодо шляхів вирішення проблем української зовнішньої торгівлі;
- визначено зміни у митній політиці Європейського Союзу щодо імпорту українських товарів, що дозволить полегшити експортну діяльність підприємства.

Апробація результатів дипломної роботи та публікації. Основні положення дипломної роботи були опубліковані в збірнику «Міжнародна Економіка: Інтеграція Науки Та Практики».

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг наукової магістерської роботи становить 100 сторінок, у тому числі, основний зміст роботи викладено на 79 сторінках. Матеріали дослідження містять 10 таблиць і 13 рисунків. Список використаних джерел налічує 91 найменувань і розміщений на 9 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У **першому розділі** проведений аналіз літературних джерел за темою дисертації. Досліджено існуючі стандарти в області створення дистанційних систем, визначено основні проблеми, пов'язані з можливістю об'єднання та спільного використання електронних навчальних ресурсів. Розглянуто низку розповсюджених в Україні та світі систем дистанційного навчання, визначено їх переваги та недоліки. Порівняльну характеристику розглянутих систем подано у вигляді розширеної таблиці з зазначенням ступеня реалізації у кожній із систем тих чи інших функціональних можливостей. На базі проведеного аналізу сформульовані вимоги та визначено перелік функцій, які повинні бути реалізовані в системі дистанційного навчання, щоб вона відповідала поточним вимогам користувачів і використовувала новітні інформаційні технології. У розділі визначено основні проблеми, які існують на сьогодні в освітній сфері України

Другий розділ присвячено передумовам, засадам, механізму створення єдиного освітнього веб-середовища.

2.3. Оцінка впливу Угоди про Асоціацію на зовнішню торгівлю України на прикладі ринку будівельних матеріалів

Будівельна галузь є однією з ключових в економіці будь-якої країни та відображує загальний стан її розвитку. Будівництво має тісний взаємозв'язок з іншими сферами економіки, є локомотивом та індикатором стану економіки країни.

Обсяги будівництва залежать насамперед від попиту на об'єкти будівництва, що забезпечується завдяки високій купівельній спроможності громадян та наявністю достатніх для інвестування у дорогі об'єкти коштів у бізнесу.

Останніми роками попит на будівництво був незначним, і лише почав відновлюватись до показників докризового рівня. В Рисунку 1 наведено показники Індексу обсягів виконаних будівельних років в період від 2010 до 2014 років.

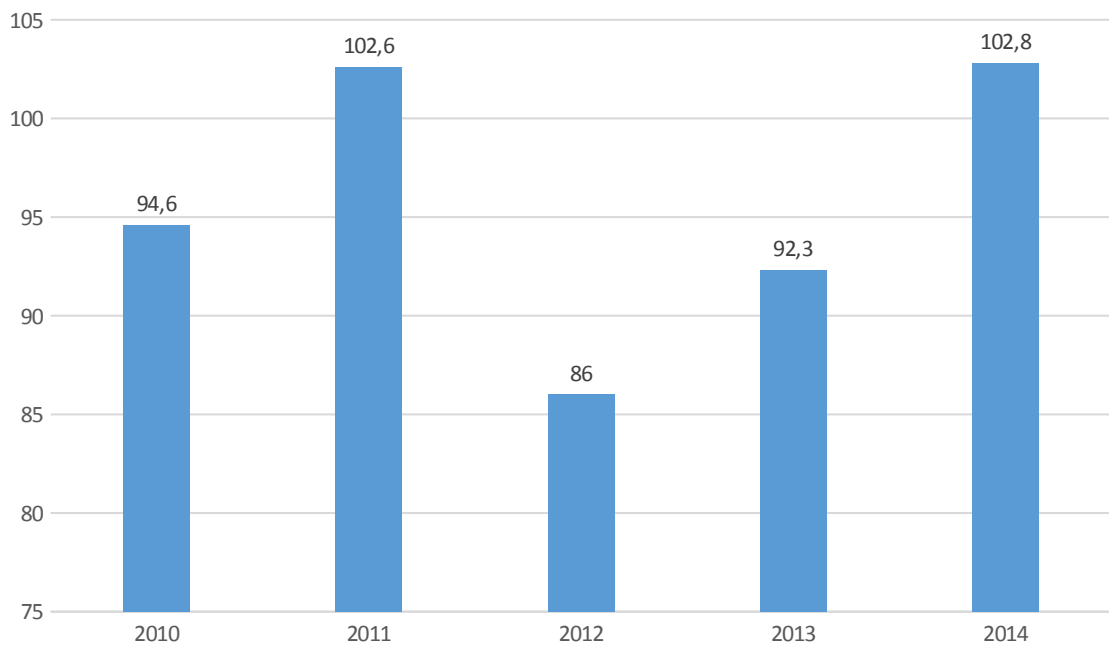

Рис. 2.10. Динаміка Індексу обсягів виконаних робіт[2]

Як видно з Рисунок, обсяги будівельних робіт знижувались у 2010му та у проміжок 2012-2013 років. І якщо у першому випадку зниження можна пояснити наслідками Світової фінансової кризи 2008-2009 рр., тому у 2012 та 2013 роках Україна переживала внутрішньо економічні проблеми і зниження обсягів будівництва сигналізувало про економічний спад та впевненість інвесторів у сприятливій економічній ситуації в Україні.

Зниження об'ємів будівництва несе безпосередній вплив на попит на будівельні матеріали і може мати під собою два наслідки:

1. зниження об'ємів виробництва будівельних матеріалів;
2. переорієнтація сектору на зовнішні ринки.

Очевидно, що скорочення виробництва не входить до інтересів підприємців і, задля забезпечення прибутковості бізнесу та його функціонування, будуть намагатись створити умови для пошуку нових ринків та виходу на них.

Ринок Європейського Союзу є привабливим для українських виробників, оскільки:

1. курс гривні відносно євро дозволить отримувати значний дохід при відносно невисоких цінах у валюті;
2. країни Європейського Союзу мають єдиний потужний ринок, з уніфікованими митними та технічними вимогами;
3. географічна близькість країн ЄС дозволяє зменшити витрати на логістику.

З іншого боку, існують перепони технічного характеру – невідповідність українських товарів європейським технічним регламентам та екологічним стандартам. Для деяких груп товарів необхідно ліцензування, що підвищує вартість входження на ринок та збільшує витрати на адміністрування процесу реалізації товару.

Згідно статті 57 Угоди про Асоціацію Україна – ЄС[11], сторони зобов'язані найближчим часом підписати Угоду про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів. Угода передбачатиме, що торгівля з Україною деякими групами товарів буде проводитись на тих самих умовах, що і торгівля між країнами ЄС. Угода буде зокрема охоплювати такі сектори виробництва, як електрична безпека, електромагнітна сумісність, машини та обладнання, що працює під тиском.

Деякими іншими статтям Угоди про Асоціацію передбачається гармонізація екологічних стандартів України та ЄС, прийняття Україною інших законодавчих ініціатив в сфері регулювання бізнесу та промисловості. Таким чином, можна очікувати, що в найближчі роки технічні бар'єри зникнуть і українські виробники зможуть вільно розміщувати товари на закордонних ринках.

З 1 січня 2016 року вступила в дію Зона Вільної Торгівлі Україна – ЄС, за якою було значно послаблені митні обмеження для України на деякі види товарів. Нововведення включають в себе встановлення нульових митних ставок та поступове зниження митних тарифів для інших груп товарів.

Згідно з повідомлення Міністерства Економічного Розвитку та Торгівлі України[12], зміни стосувались 632 торгових позицій товарів, що відносяться до будівельних матеріалів, з яких більше 80% отримали нульові митні ставки. Вцілому, політика до ЄС до імпорту сировини досить прогнозована і зрозуміла: Європейський Союз обмежує ввезення готової продукції, стимулюючи імпорт сировини, з якої можливо виготовити наступні товари та утворити додану вартість.

Проте, ЄС це правильно не є абсолютним. ЄС через систему митного регулювання намагається захистити власного виробника та наситити ринок дефіцитними товарами. В Таблиці 3.1 подано зміни митних ставок за деякими позиціями товарів.

Таблиця 2.3.

Порівняльна таблиця змін митних ставок до деяких позицій товарів[12]

Код	Назва	Діюча ставка мита	Базова ставка мита	Перехідний період, років	Ставка в рамках ЗВТ
2523 21 00 00	Цемент білий, штучно забарвлений або незабарвлений	10	10	3	7,5
2523 29 0000	Інші цементи	10	10	3	7,5

2523 30 00 00	Цемент глиноземлистий	2	2	0	0
2523 90 00 00	Інші цементи гідравлічні	10	10	3	7,5

Як видно із Таблиці 2.3, нульову ставку одразу запроваджено щодо цементу глиноземлистою – продукту, що є найдорожчим за ціною в даній категорії товарів. Інші ж види продукції підпадають під оподаткування через мито.

Загалом, нульові ставки мають сировинні товари – руди, первинні хімічні сполуки, матеріали для виготовлення будівельних сумішей та інші. Виробнику готової продукції доведеться стикнутись із митними ставками. Щоправда, ставка по більшості позицій протягом наступних 2-3 років знизиться.

Загалом, Угода про Асоціацію Україна – ЄС дала нові можливості для експорту української сировини, що може одночасно мати і негативний наслідок та ситуацію, при якій українська сировина буде експортуватись до країн ЄС, проходити обробку і повертатись на український ринок як готова продукція.

У третьому розділі описано

ВИСНОВКИ

Під час виконання магістерської роботи вдалося досягти її мети та виконати усі завдання роботи, а саме:

- визначено основні правові засади угоди про Асоціацію, зміни у технічному регламенті та митних тарифах;
- проведено аналіз сучасних тенденцій торгової співпраці між Україною та країнами Європейського Союзу;
- проаналізовано вплив Угоди про Асоціацію на експортне регулювання українських товарів на прикладі ринку будівельних матеріалів;
- визначено конкурентні переваги та слабкі місця української продукції на європейському ринку;
- ідентифіковано можливості розвитку та загрози для української продукції на європейському ринку;
- запропоновано основні напрямки зміни державних стандартів та нормативних актів з метою приведення їх до стандартів Європейського Союзу та покращення конкурентоздатності української продукції.

За результатами проведеної роботи сформульовані та обґрунтовані наступні висновки:

1. Угода про Асоціацію стала ще однією сходинкою економічної інтеграції України та країн ЄС, окрім утворення Глибокої та Всеосяжної Зони Вільної Торгівлі, що передбачає скасування більшості митних квот та тарифів, Угода заклала основи до гармонізації українського та європейського регулювання в сфері екологічних та технічних стандартів.

2. Правові засади Угоди сприяють розвитку двосторонньої торгівлі між Україною та ЄС, підкріплюють та дають можливість скасування технічних та митних бар'єрів, розвитку руху капіталів між країнами та розкривають фінансові можливості до розвитку української економіки.

3. Економічна та торговельна співпраця України та Європейського Союзу на даний момент є стратегічно важливою та значущою для України, оскільки станом на 2015 рік країни Європейського Союзу склали найбільшу частку у структурі експорту та імпорту України (41% від загального імпорту та 34% від загального експорту України).

4. Проте, українська продукція не є конкурентоздатною на ринку ЄС, оскільки більшість показників конкурентоспроможності України є гіршими за середньоєвропейськими. Наприклад, інфляція в Україні є високою і складає 48% на рік, проти середньої інфляції в країнах ЄС на межі 0,11%. Також нижчою є продуктивність

праці в Україні, курс валюти є нестабільним, а високі податки та складне адміністрування роблять бізнес-клімат в Україні менш привабливим за європейський, спрямовуючи більшу частину інвестицій в країни ЄС.

5. Угодою про Асоціацію передбачено скасування 80% митних тарифів та квот, здебільшого, в частині сировинних товарів. На решту товарів, в основному тих, що є продукцією повного циклу завершеного виробництва, ставки мита знижуються, а квоти збільшуються. Повний процес зниження торгових бар'єрів триватиме три роки для можливості поступового зменшення ставок.

6. Зовнішня торгівля України має ряд проблем, що мають бути вирішені для стимулювання економічного розвитку в країні. Українські товари менш конкурентоздатні за європейські, українська економіка є залежною від експорту та імпорту, а їх структура говорить про технологічну відсталість України від країн ЄС.

7. Для вирівнювання ситуації, за результатами SWOT-аналізу, запроновано декілька стратегій дій держави. Найоптимальнішим курсом визначено курс на імпортозаміщення та створення повного циклу виробництва на території України. Стратегія полягає у використанні сильних сторін України – її виробничого потенціалу та інфраструктури для виробництва товарів, що не потребують на початковому етапі значних інвестицій.

Загалом, Угода про Асоціацію між Україною та ЄС є потужним документом, що сприятиме розвитку торгівлі між обома суб'єктами. Слабкість української економіки та її занепад в останні роки примушує стверджувати про більшу кількість загроз від підписання Угоди, оскільки українські товари можуть бути витиснені з ринку європейськими. Проте, Угода закладає напрямні до змін українських нормативних актів, що сприятимуть підвищенню технологічних та екологічних стандартів української продукції, а вчасні та правильні дії з боку держави, дозволять розвинути економічний потенціал України та, маючи вільний доступ до європейського ринку, значно наростити об'єми виробництва та експорту.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у наукових фахових виданнях України:

1. Коротун Є.В. Огляд наслідків змін технічного та митного регулювання Угоди про Асоціацію Україна – ЄС у сфері торгівлі будівельними матеріалами./ Б.С. сребренніков, Є.В.Коротун // Збірник наукових праць молодих вчених «Актуальні проблеми економіки та управління»/ 2016.

АНОТАЦІЯ

Коротун Є.В. Розвиток зовнішньої торгівлі України та Європейського Союзу в умовах Угоди про Асоціацію – На правах рукопису.

Магістерська дипломна робота на здобуття освітнього рівня «Магістр» за спеціальністю 8.03050301 – міжнародна економіка. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського», Київ, 2017.

Метою даної дипломної роботи є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій для забезпечення розвитку зовнішньої торгівлі України в умовах Угоди про Асоціацію з ЄС.

В першому розділі розкриваються науково-методичні засади розвитку зовнішньої торгівлі в умовах інтеграції та механізми поглиблення економічного співробітництва з країнами Європейського Союзу.

В другому розділі проводиться аналіз зовнішньої торгівлі України та країн Європейського Союзу: аналіз тенденцій, аналіз умов експорту та конкурентоспроможності продукції будівельних матеріалів та оцінка впливу Угоди про Асоціацію на зовнішню торгівлю України

В третьому розділі проводиться розробка шляхів розвитку зовнішньої торгівлі України в умовах Угоди про Асоціацію, висвітлюється проблематика зовнішньої торгівлі України, сформовані стратегічні напрями розвитку зовнішньої торгівлі у сфері будівельних матеріалів та пропонуються шляхи вирішення існуючих проблем в торгівлі та зменшення зв'язаних з ними загроз.

В процесі роботи зроблено висновки та пропозиції щодо удосконалення сучасної проблематики зовнішньої торгівлі України та використання конкурентоздатності українських будівельних матеріалів на ринку Європейського Союзу

Ключові слова: Угода про Асоціацію, Європейський Союз, зовнішня торгівля України, будівельні матеріали, конкурентоспроможність країни, імпорт, експорт, стандартизація, сертифікація, мито, імпорто заміщення.

АННОТАЦИЯ

Коротун Е.В. Развитие внешней торговли Украины и Европейского Союза в условиях Соглашения об ассоциации - На правах рукописи.

Магистерская дипломная работа на соискание образовательного уровня «Магистр» по специальности 8.03050301 - международная экономика. Национальный технический

университет Украины «Киевский политехнический институт им. И. Сикорского », Киев, 2017.

Целью данной работы является теоретическое обоснование и разработка практических рекомендаций для обеспечения развития внешней торговли Украины в условиях Соглашения об ассоциации с ЕС.

В первой главе раскрываются научно-методические основы развития внешней торговли в условиях интеграции и механизмы углубления экономического сотрудничества со странами Европейского Союза.

Во втором разделе проводится анализ внешней торговли Украины и стран Европейского Союза: анализ тенденций, анализ условий экспорта и конкурентоспособности продукции строительных материалов и оценка влияния Соглашения об ассоциации на внешнюю торговлю Украины

В третьем разделе проводится разработка путей развития внешней торговли Украины в условиях Соглашения об Ассоциации, освещается проблематика внешней торговли Украины, сформированы стратегические направления развития внешней торговли в сфере строительных материалов и предлагаются пути решения существующих проблем в торговле и уменьшения связанных с ними угроз.

В процессе работы сделаны выводы и предложения по совершенствованию современной проблематики внешней торговли Украины и использования конкурентоспособности украинских строительных материалов на рынке Европейского Союза

Ключевые слова: Соглашение об ассоциации, Европейский Союз, внешняя торговля Украины, строительные материалы, конкурентоспособность Украины, импорт, экспорт, стандартизации, сертификации, пошлина, импорт замещения.

ANNOTATION

Korotun E.V. The development of foreign trade of Ukraine and the European Union under the Association Agreement - The manuscript.

The thesis for obtaining the scientific degree of Magister in the specialization 8.03050301 – International economics. National Technical University of Ukraine «Kiev Polytechnic Institute 8.03050301 », Kyiv, 2017.

The aim of this thesis is a theoretical study and development of practical recommendations for the Ukraine's foreign trade in terms of the Association Agreement with the EU.

The first chapter revealed the scientific and methodological foundations of foreign trade in terms of integration and mechanisms for Ukrainian economic cooperation with the European Union.

The second chapter analyzes the Ukrainian foreign trade with the European Union: trend analysis, analysis of the conditions of export and competitiveness of construction materials and impact assessment of the Association Agreement for Ukraine's foreign trade.

The third section dedicated to developing ways of Ukraine's foreign trade in terms of the Association Agreement, highlights the problems of foreign trade of Ukraine, strategic directions of development of foreign trade of construction materials and the ways to solve existing problems in trade and reduce them.

There are conclusions and suggestions how to elaborate the current weaknesses of Ukraine's foreign trade into strong competitiveness and how successfully use Ukrainian construction materials market in the European Union area.

Keywords: Association Agreement, the European Union, Ukraine's foreign trade, building materials, competitiveness, import, export, standardization, certification, customs duties, import substitution.